

Gabriela Paprotna

"Kształtowanie profesjonalnej gotowości pedagogów", Krystyna Duraj-Nowakowa, Kraków 2011 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 2 (50), 207-209

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Gabriela PAPROTNA

Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hlonda
w Mysłowicach

Recenzja książki: Krystyna Duraj-Nowakowa, Kształtowanie profesjonalnej gotowości pedagogów,

Kraków 2011, Wydawnictwo Petrus, ss. 328.

Przygotowanie pedagoga do pracy zawodowej to długotrwały, złożony proces. O jego ważnym komponencie – profesjonalnej gotowości – traktuje opracowanie K. Duraj-Nowakowej pt. *Kształtowanie profesjonalnej gotowości pedagogów*. Jest to wydanie drugie zmienione książki pt. *Kształtowanie gotowości zawodowej studentów* (1989). Jak podkreśla Autorka, współczesne przemiany społeczno-ekonomiczne tworzą nowe tło dla procesu kształcenia pedagogów. Również przegląd literatury przedmiotowej to czynnik, który uzasadnia potrzebę ponownego podjęcia problematyki gotowości zawodowej pedagogów.

Już we wprowadzeniu K. Duraj-Nowakowa zwraca uwagę na znaczenie problemu kształtowania gotowości zawodowej, jego genezę, jak też trudności terminologiczne wokół gotowości. Opisując zaś założenia badań tego problemu, stwierdza: „Uwagę skoncentrowano na wielostronnej koncepcji gotowości jako stanu psychicznego przygotowania, na gotowości nie tylko jako wyniku nastawień psychicznych, na gotowości rozumianej jako proces, lecz także jako efekt przygotowania i na gotowości jako konglomeracie/agregacie komponentów pełnych postawy wobec pracy, a także – na gotowości jako syndromie zintegrowanych cech osobowości” (s. 19).

Opracowanie tworzą cztery rozdziały. W pierwszym zostały omówione zagadnienia dotyczące kształtowania profesjonalnej gotowości pedagogów, a zwłaszcza stan wiedzy na ten temat. Zostały tu ukazane też związki gotowości z działalnością pedagogiczną oraz zależności między osobowością, gotowością i postawami zawodowymi. Autorka poddała analizie szeroki zakres literatury, dzięki czemu omawiane problemy przedstawiono w świetle dorobku wielu dyscyplin naukowych: pedagogiki, psychologii, historii myśli pedagogicznej, pedeutologii, profesjologii i socjologii. Tylko takie, interdyscyplinarne spojrzenie pozwala opisać zagadnienia gotowości zawodowej w sposób pełny. Autorka jest tego świadoma, pisze bowiem: „Istnieje bliski, wzajemny związek gotowości i działalności pedagogicznej, stąd wniosek o tym, że gotowości zawodowej nie można studiować oddzielnie, a tylko uwzględniając te wzajemne relacje zależności z działalnością pedagogiczną studentów. Prześledzenie rodzaju

związków cech osobowości i działalności nauczyciela sprzyja wyodrębnieniu ich potencjalnie ogromnej wielorakości [...]” (s. 75–76).

Właśnie ten różnorodny i bogaty proces kształtowania profesjonalnej gotowości pedagogów stał się przedmiotem badań empirycznych K. Duraj-Nowakowej, która w drugim rozdziale książki omówiła ich metodologiczne założenia. Określiła cele badań, problemy badawcze, zmienne, wskaźniki, metody, techniki i narzędzia badań oraz osoby badane i warunki ich działalności pedagogicznej, jak też plan i organizację badań. Na uwagę zasługuje wielkość próby badawczej – 1038 osób – oraz liczba zastosowanych metod i technik, które Autorka określiła jako kompleks, a liczył on aż dwanaście metod. Dzięki temu ogląd badanych zjawisk jest wieloaspektowy.

Kolejny rozdział – trzeci – to raport z badań nad kształtowaniem profesjonalnej gotowości pedagogów. Autorka analizuje tu takie zagadnienia, jak: motywacja do podjęcia studiów i wykonywania zawodu nauczyciela; znajomość istoty zawodu i internalizacja profesjonalnie znaczących wartości; wiadomości, umiejętności i cechy osobowości studentów oraz ich mobilizacja; współzależność gotowości i postaw zawodowych. Prezentowane treści zostały interesująco zobrazowane zestawieniami ilościowymi. Badania upoważniły K. Duraj-Nowakową do wysunięcia wniosku, że istnieje zależność poziomu gotowości zawodowej do działalności pedagogicznej od postaw. Poziom gotowości ma też wpływ na efektywność działalności pedagogicznej, a jest on rezultatem przygotowania do zawodu nauczyciela. Badania wykazały więc wzajemną zależność między tymi dwoma czynnikami.

Interesujące jest też przedstawienie zmiennych gotowości (s. 157) oraz współczynnika korelacji zmiennych (s. 158). Autorka ukazuje, jaki jest stopień związku z gotowością do działalności pedagogicznej wielu różnych zmiennych. W badaniu gotowości do działalności pedagogicznej przyszłych nauczycieli uwzględniła cztery grupy czynników rozwojowych gotowości zawodowej (uszeregowanych w wyniku rangowania). W grupie pierwszej, o bardzo wysokim stopniu związku z gotowością, są to: przygotowanie do pracy, samomobilizacja wiadomości, postawy wobec działalności, potrzeby, cechy osobowości, zadowolenie, satysfakcja z działalności. W grupie drugiej Autorka zamieściła czynniki o wysokim stopniu związku z gotowością, to jest: samomobilizację umiejętności, rezultaty działalności, samomobilizację metod działania, rezultaty nauki w szkole, światopogląd, aktywność społeczną, zdrowie i sprawność fizyczną, adaptację zawodową. Trzecią grupę tworzą czynniki o średnim związku z gotowością, takie jak: rezultaty pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły, zainteresowania, inspiracje zawodowe, warunki mieszkaniowe, znajomość wymogów i warunków działalności zawodowej, wpływ środków komunikacji masowej, urządzenie mieszkania, dbałość o wygląd zewnętrzny. Czwarta grupa to czynniki, których związek z gotowością był nieznaczny: wyposażenie szkół w środki dydaktyczne oraz trudności przyjęcia do szkoły.

Widać z tego zestawienia, że badanie gotowości to niełatwe i złożone zadanie, wymagające od badacza pogłębionej świadomości pedagogicznej oraz szerokiego spojrzenia na proces przygotowania nauczyciela do pracy zawodowej.

Doświadczenia w zakresie badań pedeutologicznych, jak też wyniki uzyskane w przedmiocie gotowości do wykonywania zawodu nauczyciela zainspirowały K. Duraj-Nowakową do opracowania projektu systemu kształtowania profesjonalnej gotowości pedagogów. On to stanowi treść ostatniego, czwartego rozdziału omawianej książki. Autorka opisuje cele, treści, zadania i etapy formowania gotowości; poziomy kształtowania i samokształtowania gotowości w kontekście metod i innych czynników wyznaczających ów proces oraz model systemu kształtowania profesjonalnej gotowości pedagogów. Zwrócono tu uwagę na planowanie tego procesu, na funkcje nauczycieli akademickich w kierowaniu kształtowaniem gotowości oraz na jego modelowanie. Cenne są zwłaszcza wnioski i rekomendacje praktyczne odnoszące się do akademickiego kształcenia nauczycieli. Mogą z nich skorzystać podmioty odpowiedzialne za organizację kształcenia nauczycieli. Wśród wielu wniosków na uwagę zasługuje zwłaszcza ten, w którym Autorka postuluje umacnianie związku uczenia się, nauczania i działalności naukowej z celami wypełniania przyszłych ról, zadań i obowiązków zawodowych, co sprzyja kształtowaniu osobowości zawodowej. Ten postulat to klucz do zrozumienia istoty kształcenia zawodowego nauczycieli.

Prezentowana praca jest interesująca i z tego jeszcze względu, że Autorka odnosi się miejscami do jej pierwszego wydania i pokazuje zmianę, jaka zaszła w omawianym obszarze w okresie ostatnich dwudziestu lat. Spostrzeżenia te mają dla odbiorcy nie tylko wartość poznawczą, mogą bowiem stać się też źródłem refleksji nad przemianami społecznymi i edukacyjnymi.

Całość opracowania zamyka wykaz opracowań literatury z różnych dyscyplin. Ten bogaty zestaw, uwzględniający zarówno uznane i ugruntowane już pozycje, jak i najnowsze opracowania uzmysławia ogrom pracy, jakiego wymagało przygotowanie omawianej książki. Jest też zachętą dla czytelników do samodzielnych studiów literaturowych.

Książkę pt. *Kształtowanie profesjonalnej gotowości pedagogów* można polecić wszystkim zainteresowanym problematyką kształcenia nauczycieli: uczelniom i nauczycielom akademickim, dyrektorom szkół i ośrodków doskonalenia nauczycieli, nauczycielom czynnym zawodowo, a także – a może przede wszystkim – studentom, którym pomoże uświadomić złożoność i odpowiedzialność obranej profesji. Bogactwo treści, decydujące o wartości poznawczej książki, jak i walory praktyczne sprawiają, że wielu odbiorców znajdzie w niej istotne dla siebie informacje i wskazówki do działalności pedagogicznej. Może też omawiana praca stać się dla pedagogów źródłem refleksji nad własną drogą zawodową: motywacją wyboru zawodu, przygotowaniem do jego wykonywania, rozwojem i doskonaleniem zawodowym.